

ЖУМА МАВЪИЗАСИ
“07” сентябрь, 2018 й.

Иброҳим ИНОМОВ
“27” зулҳижжа, 1439 й

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ИЛМ – АҚЛ ЧИРОҒИ

Мухтарам азизлар! Маълумки, Ислом дини инсонларни илм олишга тарғиб қилувчи диндир. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васалламга нозил қилинган дастлабки оятларда ўқишга буюрилишнинг ўзи ҳам Ислом илму маърифат дини эканининг ёрқин далилидир. Аллоҳ таоло илмни қиёматгача бандалар учун маърифатга эришиш, ҳақиқатни топиш, икки дунё саодатига эришиш воситаси қилди. Илмсизлик эса инсониятни тубанликка, ҳалокатга олиб боришини билдирди. Инсонларни илм олишга ва шу орқали Парвардигорини танишга буюрди. Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ (سورة محمد/28).

яъни: **“Бас, (эй, Мухаммад!) Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ эканини билинг ва ўз гуноҳингиз учун ҳамда мўмин ва мўминалар(нинг гуноҳлари) учун мағфират сўранг! Аллоҳ сизларнинг (бу дунёдаги) кезадиган жойларингизни ҳам, (охиратда) борадиган жойларингизни ҳам билур”.** (Мухаммад сураси, 28-оят).

Ҳар бир иш мукамал, мустаҳкам бўлиши учун илм, амал ва ихлос бирлашиши шарт. Фаридиддин Аттор ҳазратлари “илоҳиётда аввал ихлос кейин илм туради”, – дейдилар. Дунёда илмдан кўра юксак даража ва мартаба йўқдир. Аллоҳ таоло айтади:

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (سورة المجادلة/11).

яъни: **“...Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва илм ато этилган зотларни (баланд) даража (мартаба)ларга кўтарур. Аллоҳ қилаётган (барча яхши ва ёмон) амалларингиздан хабардордир”** (Мужодала сураси, 11-оят).

Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васалламдан ривоят қилинган кўплаб ҳадиси шарифларда ҳам илмга тарғиб, илм эгалари мадҳ этилган. Жумладан бир ҳадисларида:

الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ فَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوْرَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا فَإِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ

(رَوَاهُ الْإِمَامُ التِّرْمِذِيُّ وَالْإِمَامُ أَبُو دَاوُدَ).

яъни: **“Олимлар пайғамбарларнинг меросхўрларидир. Пайғамбарлар динор ҳам, дирҳам ҳам мерос қолдирмаганлар, балки илмни мерос қилиб қолдирганлар”**, – деганлар (Имом Термизий ва Имом Абу Довуд ривояти).

Ибн Аббос разияллоҳу анхудан ривоят қилинади, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

مَنْ جَاءَ أَجَلَهُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِقَبِي اللَّهِ تَعَالَى وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّيْبِنِ إِلَّا دَرَجَةُ التُّبُوَّةِ (رَوَاهُ الْإِمَامُ الطَّبْرَانِيُّ).

яъни: *“Ким илм талаб қилаётган вақтида ажали етиб қолса, Аллоҳ таолонинг ҳузуринда у билан пайгамбарлар ўртасини фақат пайгамбарлик даражасигина ажратиб туради”* (Имом Табароний ривояти).

Мухтарам азизлар! Илм олиш ва китоб мутолаа қилиш борасида улуғ зотлардан ажойиб хотиралар қолган. Жумладан мазҳабимиз уламоларидан бўлган Муҳаммад ибн Ҳасан Аш-Шайбоний китоб ўқиш асносида мураккаб бир масалага ечим топганларида, хурсанд бўлиб кетганларидан:

أَيْنَ أَبْنَاءِ الْمُلُوكِ مِنْ هَذِهِ الذِّدَّةِ

яъни: *“Бундай лаззатни подшоҳларнинг болалари ҳам кўрмаган”*, – дер эканлар. Имом Шофеъий айтадилар:

مِنْ شَرَفِ الْعِلْمِ أَنَّ كُلَّ مَنْ نُسِبَ إِلَيْهِ وَلَوْ فِي شَيْءٍ حَقِيرٍ فَرِحَ وَمَنْ رُفِعَ عَنْهُ حَزَنٌ

яъни: *“Илмнинг қадри шунчалик баландки, кимга илм нисбати берилса, - гарчи у арзимас нарсада бўлсада – хурсанд бўлади. Агар кимни илмсиз дейилса, хафа бўлади”*. Буюк муҳаддис Имом Абу Довуд Ас-Сижистоний кийим тиктирганларида, унинг енгини кенг қилиб тиктирар эканлар. Чунки унга китоб солар эканлар. У киши кўп китоб ўқишни яхши кўрар эдилар. Қаерга бормасинлар, албатта ёнларида китобларини олиб юрар, бўш вақт топилди дегунча китобларини олиб ўқир эканлар.

Уламолардан бирлари: *“Агар биз китоб ўқишдан топаётган лаззатни мулкдорлар билсалар эди, уни биздан тортиб олишарди”*, – дер эди.

Ал-Ҳасан ибн Саҳл айтадилар: *“Маъмун ухлаганда атрофида китоблари турар эди. Ухлашдан олдин ҳам китоб ўқир, уйқудан уйғониб кетганида ҳам китоб ўқир эди. У шундай деб васият қилар эди:*

اسْتَعِنَ عَلَيَّ وَحَشَاةِ الْعُرْبَةِ بِقِرَاءَةِ الْكُتُبِ، فَإِنَّهَا أَلْسُنٌ نَاطِقَةٌ وَعُيُونٌ رَاقِمَةٌ

яъни: *“Ёлғизлик ваҳшатини китобларни ўқиш билан енггин. Зеро, китоблар сўзлагувчи тиллар ва тикилиб турувчи кўзлардир”*. Ал-Ҳасан Ал-Луълуий айтадилар: *“Қирқ йил бўлди, турганимда ҳам, ухлаганимда ҳам кўксимдан китоб тушган эмас”*. Шафиқ ибн Иброҳим Ал-Балхий айтадилар: *“Биз Абдуллоҳ Ибн Муборакка: “Нима учун намоз ўқиб бўлганимиздан сўнг биз билан бирга ўтирмайсиз?”, – деб сўрадик. У киши: “Саҳобалар ва тобеинлар билан бирга ўтиришга кетаман”, – дедилар. Биз: “Саҳобалар ва тобеинлар қаерда экан?”, – деб, ҳайрон бўлиб яна сўрадик. Шунда у зот: “Китоб ўқийман, шунда улар ҳақида, қилган ишлари ҳақида билиб оламан. Сизлар билан ўтириб нима қиламан. Сизлар бекор ўтириб, одамларни гийбатини қилиб ўтирасизлар”, – деб жавоб бердилар”*.

Бобомиз Амир Темур айтадилар: *“Китоб – барча бунёдкорлик, яратувчилик ва ақл идрокнинг, илму-доинининг асосидир. Ҳаётни ўргатувчи мураббийдир”*.

Мухтарам жамоат! Барчаларимиз ёш авлод таълим-тарбияси борасидаги давлат дастурини амалга оширишда ўзаро ҳамжиҳатлик руҳида *“Фаол тадбиркорлик, инновацион гоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили”* 37-Тезис, 2018 йил 2

саъю-ҳаракат қилсак, бу борадаги дунёқараш ва тасаввурларни тубдан ўзгартирсак, кўзланган мақсад ва натижаларга эришамиз. Аллоҳ таоло марҳамат қилиб айтади:

...إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ ... (سورة الرعد/11)

яъни: “...Албатта, Аллоҳ бирор қавм ўзларидаги нарсани (неъматларга нисбатан муносабатни) ўзгартирмагунларича, улардаги нарсани (ҳолатни ёмон ҳолатга) ўзгартирмас...” (Раъд сураси, 11-оят)

Ҳозирги фаровон, тинч-омон ва тўкин-сочин ҳаётимиз қадрига етмаган айрим ёшлар таълим олиш, ўқиш-ўрганиш, меҳнат кўникмаларини ҳосил қилиш, касб-ҳунар сирларини ўрганиш фурсатини ғанимат билмай, бепарволик қилмоқдалар. Улар олтидан қиммат вақтларини кўча-куйларда бемақсад юришлар билан бой беришяпти, кунларини мазмунсиз ўтказиб, бегона ёт ғоялар ортидан эргашиб, ёш умрларини хазон этмоқдалар.

عَنْ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ : الْعِلْمُ فِي الصَّغَرِ ، كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ

яъни: Ҳасанул Басрийдан ривоят қилинади. У зот: “Ёшликда ўрганилган илм тошга ўйилган нақш кабидир”, – деганлар. Шу ўринда муҳтарам ота-оналарга фарзандлари тарбияси ва таълимига жиддий аҳамият беришга, уларни ҳар вақт назорат қилиш, мактабдан сўнг албатта бирон бир машғулот билан шуғулланиш, спорт, уй юмушлари, томорқа ва чорва ҳайвонлари парвариши каби жисмоний ишларга жалб қилишлари зарур эканлигини таъкидлаймиз.

Аллоҳ таоло азиз фарзандларимизни жисмонан соғлом, ақлан етук ва теран билимли, бўлиб тарбия топишлари ва камолат чўққиларига эришувларига насибу рўзи айласин! Омин.

Муҳтарам жамоат! Маълумки, бир неча кунлардан кейин янги ҳижрий 1440 йили кириб келади. Унинг биринчи ойи бўлмиш Муҳаррам ойи шариатимизда улуғланган ойлardan ҳисобланади. Бугун сизларга Муҳаррам ойининг фазилатига доир ҳадиси шарифларни эслатиб ўтамыз:

Муҳаррам ойининг Ашуро, яъни ўнинчи кунида самовий динлар тарихида муҳим воқеалар бўлиб ўтгани сабабли бу ойнинг ўнинчи кунини *Ашуро куни* дейиш урфга айланган.

Имом Аҳмад раҳматуллоҳи алайҳ Ибн Аббос разияллоҳу анҳумодан ривоят қилишларича, шу куни ҳазрати Нух алайҳиссаломнинг кемалари Жудий тоғи устида тўхтаган, шу сабабли Нух алайҳиссалом шукрона тариқасида шу куни рўза тутганлар. Бундан ташқари, Аллоҳ таоло Мусо алайҳиссаломни Ашуро куни Фиръавннинг исканжасидан қутқаргани ҳақида Ибн Аббос разияллоҳу анҳудан ривоят қилинган.

Муҳаррам ойи ва унда рўза тутишнинг фазилати ҳақида Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васалламдан бир қанча ҳадис ривоят қилинган. Жумладан:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ

الْمُحَرَّمُ (رَوَاهُ الْإِمَامُ مُسْلِمٌ)

яъни: Абу Ҳурайра разияллоҳу анхудан ривоят қилинади, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам айтдилар: **“Рамазондан кейин рўзаларнинг афзали Аллоҳнинг ойи Мухаррам (рўзаси)дир”** (Имом Муслим ривояти).

Бу ҳадисдаги “Аллоҳнинг ойи” дейилиши Мухаррамни улуғлаш учун.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صِيَامُ يَوْمِ عَاشُورَاءَ إِنِّي أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ

السَّنَةَ النَّبِيَّ قَبْلَهُ (رَوَاهُ الْأَمَامُ التِّرْمِذِيُّ)

яъни: Абу Қатода разияллоҳу анхудан ривоят қилинади, Набий саллаллоҳу алайҳи васаллам айтдилар: **“Ашуро куни рўзаси (сабабли) Аллоҳ ўтган йилги гуноҳларни кечиришини умид қиламан”** (Имом Термизий ривояти).

Ашуро куни (Мухаррамнинг 10-куни)ни 9-куни билан қўшиб тутиш (завоид) суннат амал. Фақат Ашуро кунининг ўзида рўза тутиш (танзиҳий) макруҳдир (Фатвои Ҳиндия).

Ашуро кунидан аввал ҳам, кейин ҳам бир кун рўза тутиш мустаҳаб бўлади (Фатхул Қадир).

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ وَسَّعَ عَلَى عِيَالِهِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي

سَائِرِ سَنَتِهِ (رَوَاهُ الْأَمَامُ الْبَيْهَقِيُّ)

яъни: Абдуллоҳ ибн Масъуд разияллоҳу анхудан ривоят қилинади: “Набий саллаллоҳу алайҳи васаллам айтдилар: **“Ким оила аҳлига Ашуро кунда (озик-овқат, кийим-кечакда ва бошқа нарсаларда) кенгчилик қилса, йилнинг қолганида Аллоҳ унга кенгчилик қилади”** (Имом Байҳақий ривояти).

Аллоҳ таоло кириб келаётган янги 1440 ҳижрий йилни барчамизга муборак айласин! Омин!